

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата юридичних наук, доцента Берендєєвої Анастасії Ігорівни на дисертаційне дослідження Чолака Віталія Дмитровича на тему «Адміністративно-правове регулювання забезпечення публічної безпеки та порядку на деокупованих територіях», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право»

Актуальність теми дисертаційного дослідження. Актуальність дисертаційного дослідження зумовлена тим, що забезпечення публічної безпеки та порядку на деокупованих територіях фактично сформувалося як новий напрям реалізації правоохоронної функції держави, який не може бути повною мірою пояснений за допомогою існуючих теоретичних конструкцій адміністративного права. На практиці це призвело до появи нових управлінських механізмів, форм взаємодії органів публічної влади та спеціальних безпекових інструментів, які ще не отримали належного наукового осмислення.

Особливого значення набуває та обставина, що на деокупованих територіях публічна безпека перестає бути виключно правоохоронною категорією та набуває комплексного характеру. Її забезпечення пов'язане не лише із запобіганням правопорушенням чи реагуванням на них, а й з відновленням керованості територій, забезпеченням функціонування державних інституцій, налагодженням взаємодії між органами влади різних рівнів, формуванням безпечного середовища для населення та створенням умов для подальшого соціального й економічного відновлення відповідних територій.

Водночас розвиток законодавства у цій сфері значно випереджає розвиток наукової доктрини. Нормативно-правова база активно доповнюється новими актами, змінюються повноваження суб'єктів сектору безпеки і оборони, удосконалюються механізми діяльності військових адміністрацій та правоохоронних органів. Проте в адміністративно-правовій

науці досі відсутнє цілісне бачення місця цих інституцій у системі забезпечення публічної безпеки та порядку на деокупованих територіях, а також належним чином не визначено особливості відповідного адміністративно-правового механізму.

Науковий інтерес до обраної теми зумовлюється також необхідністю формування нових підходів до розуміння співвідношення безпекових, правоохоронних та управлінських функцій держави в умовах післяокупаційного відновлення. Саме тому дослідження адміністративно-правового регулювання забезпечення публічної безпеки та порядку на деокупованих територіях виходить за межі вузькогалузевої проблематики та стосується перспектив розвитку сучасної адміністративно-правової науки загалом.

Таким чином, тема дисертаційного дослідження Чолака Віталія Дмитровича «Адміністративно-правове регулювання забезпечення публічної безпеки та порядку на деокупованих територіях» є актуальною як з теоретичного, так і з практичного погляду. Її актуальність зумовлена необхідністю наукового осмислення нових адміністративно-правових явищ і процесів, пов'язаних із відновленням функціонування державних інституцій та забезпеченням належного рівня публічної безпеки в умовах деокупації територій України. Дослідження порушує важливі питання розвитку сучасної адміністративно-правової доктрини, удосконалення механізмів публічного управління та діяльності суб'єктів забезпечення публічної безпеки і порядку. Вирішення окреслених у роботі наукових і прикладних проблем має значення не лише для подальшого розвитку науки адміністративного права, а й для вдосконалення законодавства та правозастосовної практики у сфері відновлення та забезпечення безпеки деокупованих територій України.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.
Дисертантом вказано, що дисертацію виконано відповідно до положень Стратегії національної безпеки України (Указ Президента України від 14

вересня 2020 р. № 392/2020); Комплексному стратегічному плану реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023–2027 роки (Указ Президента України від 11 травня 2023 р. № 273/2023); Стратегія розвитку Національної поліції України на 2026—2030 роки а також в межах науково-дослідних робіт Одеського державного університету внутрішніх справ «Пріоритетні напрямки розвитку реформування правоохоронних органів в умовах розгортання демократичних процесів у державі» (державний реєстраційний номер № 0123U103538), а також науково-дослідницької роботи кафедри адміністративно-правових дисциплін Одеського державного університету внутрішніх справ «Забезпечення адміністративно-правовими засобами прав і свобод людини і громадянина в Україні» (державний реєстраційний номер № 0125U001209).

Узагальнення наведених стратегічних і програмних документів свідчить, що дисертаційне дослідження здійснювалося в руслі провідних державних пріоритетів щодо зміцнення національної безпеки, реформування сектору безпеки і оборони, удосконалення системи державного управління та посилення спроможності правоохоронних органів.

Мета дисертаційної роботи полягає у комплексному аналізі адміністративно-правового регулювання забезпечення публічної безпеки та порядку на деокупованих територіях та напрацювання пропозицій з удосконалення такого регулювання в Україні.

Завдання роботи сформульовані правильно, що дозволяє розкрити тему та досягти мети дисертаційного дослідження.

Об'єкт і предмет дослідження відповідають меті роботи та сформульовані правильно.

Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, забезпечується насамперед комплексним характером проведеного

дослідження, належною теоретичною базою та послідовним застосуванням сучасного методологічного інструментарію. Автором опрацьовано значний масив нормативно-правових актів, міжнародних документів, наукових праць із проблем адміністративного права, публічної безпеки, правоохоронної діяльності та національної безпеки, що дозволило всебічно дослідити предмет роботи та сформуванати належну доказову базу для обґрунтування власних наукових висновків.

Наукова аргументація дисертанта ґрунтується на системному аналізі досліджуваної проблематики, а сформульовані висновки є результатом узагальнення значного теоретичного та нормативного матеріалу. Важливим є те, що автор не лише аналізує існуючі наукові підходи, а й здійснює їх критичне переосмислення, що дозволило сформулювати низку власних теоретичних положень та пропозицій щодо вдосконалення адміністративно-правового регулювання забезпечення публічної безпеки та порядку на деокупованих територіях.

Про належний рівень достовірності отриманих результатів свідчить також їх узгодженість із метою та завданнями дослідження, логічний зв'язок між окремими структурними елементами роботи, а також відповідність сформульованих висновків змісту проведеного аналізу. Усі основні результати дисертації знайшли своє відображення у висновках до розділів та загальних висновках, що свідчить про цілісність авторської концепції та завершеність проведеного наукового дослідження.

Наукова новизна отриманих результатів визначається тим, що дисертація є одним із перших у вітчизняній адміністративно-правовій науці комплексних досліджень, у якому системно розкрито проблематику адміністративно-правового регулювання забезпечення публічної безпеки та порядку на деокупованих територіях України в умовах триваючої збройної агресії та постконфліктного відновлення, а також запропоновано низку

теоретичних положень і практичних рекомендацій, спрямованих на вдосконалення відповідного адміністративно-правового механізму.

Дисертантом доведено, що забезпечення публічної безпеки та порядку на деокупованих територіях становить самостійний напрям реалізації правоохоронної функції держави, який характеризується поєднанням безпекових, стабілізаційних, відновлювальних та реінтеграційних завдань. Обґрунтовано, що діяльність суб'єктів забезпечення публічної безпеки в цих умовах виходить за межі традиційного підтримання правопорядку та охоплює відновлення функціонування інститутів публічної влади, нейтралізацію наслідків окупації, формування безпечного середовища та відновлення довіри населення до держави.

Автором запропоновано власне бачення понятійно-категоріального апарату досліджуваної сфери шляхом формулювання дефініцій понять «деокупована територія», «правове регулювання забезпечення публічної безпеки та порядку на деокупованих територіях», «суб'єкти забезпечення публічної безпеки та порядку на деокупованих територіях», «форми діяльності правоохоронних органів щодо забезпечення публічної безпеки та порядку на деокупованих територіях» та «методи діяльності правоохоронних органів щодо забезпечення публічної безпеки та порядку на деокупованих територіях».

На основі системного підходу дисертантом сформовано трирівневу модель суб'єктів забезпечення публічної безпеки та порядку на деокупованих територіях, розроблено класифікацію основних напрямів їх взаємодії, а також удосконалено наукові підходи до систематизації загроз публічній безпеці в умовах деокупації. Важливим результатом дослідження є запропонована класифікація адміністративно-запобіжних заходів та обґрунтування особливостей поєднання правових і організаційних форм діяльності правоохоронних органів у процесі стабілізації безпекового середовища.

На особливу увагу заслуговують сформульовані автором пропозиції щодо вдосконалення законодавства та адміністративно-правових механізмів забезпечення публічної безпеки та порядку на деокупованих територіях, зокрема в частині нормативного визначення статусу деокупованих територій, удосконалення механізмів взаємодії суб'єктів сектору безпеки і оборони, розвитку мобільних форм поліцейської присутності, інформаційно-аналітичного забезпечення та міжвідомчої координації в умовах післяокупаційного відновлення.

Повнота оприлюднення основних положень дисертації в публікаціях та особистий внесок автора в отримання наукових результатів.

Важливим підтвердженням обґрунтованості результатів є їх апробація. Основні положення дисертації висвітлено у 9 наукових працях, серед яких 4 статті у фахових наукових виданнях України та 5 тез доповідей на науково-практичних конференціях. Такий рівень апробації свідчить про належну перевірку отриманих результатів у науковому середовищі та їх відповідність вимогам, що висуваються до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії.

Наукове та практичне значення отриманих результатів, представлених у роботі. Наукове значення результатів дисертаційного дослідження полягає у розвитку теоретичних положень науки адміністративного права щодо правового забезпечення публічної безпеки та порядку в умовах деокупації територій України. У роботі сформовано цілісне наукове бачення адміністративно-правового регулювання забезпечення публічної безпеки та порядку на деокупованих територіях, що дозволило розширити існуючі доктринальні підходи до розуміння змісту, структури та особливостей функціонування відповідного механізму правового регулювання.

Теоретичну цінність становлять запропоновані автором підходи до визначення базових категорій дослідження, класифікації суб'єктів

забезпечення публічної безпеки та порядку, систематизації загроз безпековому середовищу деокупованих територій, а також обґрунтування особливостей форм і методів діяльності правоохоронних органів у післяокупаційний період. Сформульовані положення поглиблюють наукові уявлення про зміст правоохоронної функції держави та особливості її реалізації в умовах відновлення державного суверенітету на звільнених територіях.

Важливе наукове значення мають також розроблені автором підходи до класифікації адміністративно-запобіжних заходів, визначення напрямів взаємодії суб'єктів забезпечення публічної безпеки та порядку, а також удосконалення системи джерел правового регулювання у досліджуваній сфері. Отримані результати можуть бути використані як підґрунтя для подальших наукових досліджень проблем адміністративно-правового забезпечення публічної безпеки, правоохоронної діяльності, функціонування сектору безпеки і оборони та публічного управління в умовах кризових і постконфліктних процесів.

Практична значимість роботи визначається тим, що сформульовані автором наукові положення, висновки та рекомендації мають прикладний характер і можуть бути використані у процесі вдосконалення адміністративно-правового регулювання забезпечення публічної безпеки та порядку на деокупованих територіях України. Запропоновані у дисертації підходи спрямовані на вирішення актуальних проблем діяльності суб'єктів сектору безпеки і оборони, підвищення ефективності міжвідомчої взаємодії, удосконалення нормативно-правової бази та організаційних механізмів відновлення безпечного середовища на деокупованих територіях.

Практичну цінність мають розроблені автором пропозиції щодо нормативного закріплення поняття «деокуповані території», удосконалення механізмів взаємодії суб'єктів забезпечення публічної безпеки та порядку, розвитку мобільних форм поліцейської присутності, впровадження сучасних

інформаційно-аналітичних систем, а також підвищення рівня кадрового забезпечення та професійної підготовки персоналу, залученого до виконання стабілізаційних заходів.

Важливим свідченням практичної значущості отриманих результатів є їх впровадження у науково-дослідну, правозастосовчу та освітню діяльність, що підтверджується відповідними актами впровадження. Це засвідчує затребуваність результатів дослідження не лише у науковій сфері, а й у практиці діяльності суб'єктів забезпечення публічної безпеки та порядку.

Оцінка змісту, структури дисертації, мови та стилю викладання. Аналіз структури дисертаційного дослідження показує, що основний зміст роботи логічно пов'язаний з метою, завданнями, об'єктом та предметом дослідження. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, поділених на сім підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний науковий рівень дисертації дозволяє позитивно оцінити її зміст і визнати її завершеною працею, у якій автор досяг мети дослідження.

Дисертація оформлена відповідно до нормативних вимог і стандартів, передбачених для такого типу досліджень.

Робота написана державною мовою з дотриманням наукового стилю, без технічних недоліків. Основні положення, висновки та пропозиції, що містяться в науковій праці, характеризуються послідовністю, аргументованістю та завершеністю.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації. Позитивно оцінюючи загальний рівень виконаного дослідження, його актуальність, наукову новизну та практичну значущість, вважаємо за доцільне звернути увагу на окремі положення дисертації, які мають дискусійний характер, потребують додаткової аргументації або можуть стати підґрунтям для подальших наукових розвідок.

1. На сторінках 187-188 дисертації автор обґрунтовує доцільність впровадження мобільних пунктів поліції як одного з перспективних напрямів

забезпечення публічної безпеки та порядку на деокупованих територіях. Разом із тим запропонована концепція має переважно організаційний характер. На мою думку, наведені положення потребують більш детального висвітлення адміністративно-правового статусу таких мобільних утворень, зокрема визначення їх місця в системі Національної поліції України, особливостей компетенції, порядку формування, меж повноважень та правових засад взаємодії з іншими суб'єктами забезпечення публічної безпеки та порядку.

2. На сторінках 190–194 дисертації автор обґрунтовує доцільність впровадження сучасних технологічних рішень, зокрема систем відеомоніторингу та інтелектуальної відеоаналітики, для підвищення ефективності забезпечення публічної безпеки та порядку на деокупованих територіях. Водночас запропоновані заходи пов'язані зі збиранням, обробкою та зберіганням значних обсягів інформації про фізичних осіб, що актуалізує питання дотримання права на приватність та захист персональних даних. У зв'язку з цим доцільним видається більш детальне висвітлення правових гарантій недопущення надмірного втручання у приватне життя та механізмів забезпечення балансу між інтересами безпеки й правами людини.

3. На сторінках 211–214 дисертації автор обґрунтовує необхідність залучення міжнародної технічної та донорської допомоги до процесів відновлення деокупованих територій і забезпечення публічної безпеки та порядку. Водночас запропоновані положення переважно зосереджені на визначенні загальних напрямів удосконалення взаємодії між суб'єктами публічної влади та міжнародними партнерами. На мою думку, більш детального висвітлення потребує механізм координації міжнародної донорської допомоги, зокрема питання розподілу повноважень між суб'єктами публічного управління, порядку погодження проєктів міжнародної підтримки, координації ресурсів та запобігання дублюванню заходів, що реалізуються різними донорами.

Водночас наведені зауваження не мають принципового характеру, стосуються переважно окремих дискусійних аспектів досліджуваної проблематики, ступеня деталізації окремих положень або можливих напрямів подальшого розвитку авторської концепції. Висловлені міркування не спростовують наукової новизни одержаних результатів, не впливають на загальну обґрунтованість сформульованих висновків і рекомендацій та не знижують наукової цінності проведеного дослідження.

У цілому дисертаційна робота Чолака Віталія Дмитровича справляє позитивне враження як самостійне, завершене та змістовне наукове дослідження, виконане на високому теоретичному та методологічному рівні. Автор продемонстрував здатність до самостійного наукового пошуку, критичного аналізу наукових джерел, нормативно-правового матеріалу та правозастосовної практики, а також уміння формулювати обґрунтовані наукові висновки й пропозиції.

Дисертація характеризується внутрішньою логічністю, належним рівнем аргументації, цілісністю авторської концепції та вагомим внеском у розвиток наукових уявлень про адміністративно-правове регулювання забезпечення публічної безпеки та порядку на деокупованих територіях. За своїм змістом, рівнем наукової новизни, теоретичним та практичним значенням робота є якісним науковим дослідженням, яке заслуговує на високу позитивну оцінку.

Загальний висновок. Дисертація Чолака Віталія Дмитровича на тему «Адміністративно-правове регулювання забезпечення публічної безпеки та порядку на деокупованих територіях», є самостійним, завершеним дослідженням, яке розв'язує важливу наукову проблему у сфері адміністративного права України, відповідає спеціальності 081 «Право», Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261

«Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)» (зі змінами), вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженому Постановою КМУ від 12 січня 2022 р. № 44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (із змінами і доповненнями), Вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40, а її автор – Чолак Віталій Дмитрович – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – Право.

**Доцент кафедри
адміністративно-правових дисциплін
інституту права та безпеки
Одеського державного
університету внутрішніх справ
кандидат юридичних наук, доцент**

Анастасія БЕРЕНДЄЄВА